GEMEENTE
VALKENSWAARD

Nota Kaders 2013-2016

II. Keuzes en ambities college

Inhoud

1 Inleiding 3
2 Financiële positie gemeente Valkenswaard 5
2.1 Financiële bandbreedte 5
2.2 Financiële positie 9
3 Voorstellen 10
Bijlage 1: Kaders/uitgangspunten programmabegroting 2013-2016 1

1 Inleiding

De Nota Kaders is traditioneel het moment om bekend te maken wat de meerjarige stand van zaken is en hoe de beschikbare middelen ingezet worden voor ontwikkelingen in onze gemeente. Hierbij wordt gekeken naar interne en externe ontwikkelingen.

Naast het duiden van deze ontwikkelingen wordt er in de Nota Kaders tevens een inschatting gemaakt van de effecten van deze ontwikkelingen op het huidige beleid.

Bij de behandeling van de begroting 2012 heeft uw raad aangegeven dat zij de behandeling van de Meerjarenkeuzenota meer vanuit een visie, ontwikkelkeuze wil maken. Deze keuze wordt gemaakt naar aanleiding van de gesignaleerde ontwikkelingen en de effecten die dat heeft voor onze gemeente. Daarom maakt de Meerjarenkeuzenota integraal onderdeel uit van deze Nota Kaders. Per programma wordt inzicht gegeven in mogelijke ontwikkelscenario's. Deze scenario's geven uw raad heldere keuzemogelijkheden voor herbezinning/ombuiging in het gemeentelijk takenpakket.

Inmiddels is duidelijk dat onze gemeente ook in de toekomst geconfronteerd zal worden met nadelig effecten van de ontwikkeling van het gemeentefonds. Recent hebben landelijk besprekingen plaatsgevonden over extra bezuinigingen. Extra, bovenop de € 18 miljard waarover al besloten is te realiseren in deze kabinetsperiode 2011-2015. Weliswaar zijn deze besprekingen vroegtijdig beëindigd, maar door de ontwikkeling van het landelijke begrotingstekort blijven maatregelen noodzakelijk. Er zullen fundamentele keuzes nodig zijn om de begroting sluiten te krijgen.

Daarnaast is in het Regeerakkoord opgenomen dat een aantal taken gedecentraliseerd gaan worden: Jeugdzorg, Wajong, delen van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ), maar ook Regionale Uitvoeringsdiensten. Met de decentralisatie van deze taken krijgt de gemeente extra werk, moet nieuwe expertise opbouwen, nieuwe werkrelaties aangaan (nieuwe partners in het veld) en deze taken integreren in haar organisatie. De middelen voor de uitvoering worden echter op voorhand al gekort, vanuit de gedachte dat de gemeente deze taken goedkoper kan uitvoeren.

In het kader van het financieel toezicht door de provincie Noord-Brabant heeft ook de provincie Noord-Brabant in haar brief naar aanleiding van de beoordeling van de begroting 2012, de zorg uitgesproken over de in de meerjarenraming 2013-2015 gepresenteerde tekorten.

De gemeente Valkenswaard staat dus voor de uitdaging om met minder geld een goed voorzieningenniveau in stand te houden, nieuwe vormen van samenwerking te zoeken, een adequate dienstverlening passend bij deze tijd aan te bieden. Dit alles op een efficiënte wijze, zodat de kwaliteit gewaarborgd blijft tegen zo laag mogelijke kosten.

Om richting te geven aan het maken van keuzes is in de raadsinformatiebrief van 4 oktober 2011 een aantal thema's genoemd op basis waarvan we oplossingen willen zoeken voor het op lange termijn sluitend maken van onze begroting:

- Efficiency en bedrijfsvoering (E&B)
- Gedeelde verantwoordelijkheid (GV)
- Inkomsten (I)
- Investeringen en projecten (I&P)
- Maatschappelijk vastgoed (MV)
- Samenwerking (S)

Voor het maken van uw keuzes presenteren wij de ontwikkelscenario's ook naar de hierboven genoemde thema's.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van Nota Kaders, deel II 'Keuzes en ambities college' geeft een beeld van de financiële positie van de gemeente Valkenswaard. Ingegaan wordt op de financiële bandbreedte en de financiële positie (lees: de eigen vermogensposities en balanstotalen van de gemeente Valkenswaard ten opzichte van de referentiegemeenten in dezelfde grootteklasse van de gemeente Valkenswaard). In hoofdstuk 3 wordt een overzicht gegeven van de door het college genomen maatregelen en ontwikkelscenario's. Een inhoudelijke toelichting c.q. onderbouwing van deze maatregelen en ontwikkelscenario's c.q. keuzemogelijkheden vindt u in deel I van de Nota Kaders, ' Ontwikkelingen en keuzemogelijkheden'. Ook de context van de genomen maatregelen (interne en externe ontwikkelingen) zijn in deel I opgenomen. Tevens is een overzicht opgenomen van de financiële effecten van de voorgestelde maatregelen.

In hoofdstuk 3 zijn de genoemde maatregelen gerubriceerd naar de aan uw raad aangegeven thema's. Hierbij zijn de mogelijke scenario's en daarmee samenhangende financiële consequenties per thema in beeld gebracht. Van belang is op te merken dat:

- De cijfers in de overzichten betrekking hebben op de financiële consequenties in het begrotingsjaar 2016. In dat jaar is de taakstelling het grootst;

- Bij de invulling van de voorstellen op diverse onderdelen rekening is gehouden met het feit dat enige aanvullende middelen beschikbaar moeten zijn voor het oplossen van actuele knelpunten. We hebben dat dan in mindering gebracht op de bruto-opbrengst van de voorstellen (voor zover het een exploitatielast betreft);

- In de kolom 'Financiële consequentie' is een 'x ' vermeld voor het bedrag dat een richtbedrag betreft. Een nader onderbouwing van deze bedragen dient nog plaats te vinden.

De technische kaders en uitgangspunten voor het vervaardigen van de Programmabegroting 2013-2016 zijn opgenomen in bijlage 1 van deze Nota Kaders.

2 Financiële positie gemeente Valkenswaard

Gemeenten zijn voor hun inkomsten in grote mate afhankelijk van de rijksoverheid. Hun grootste bronnen van inkomsten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en specifiek uitkeringen van departementen die geoormerkt zijn voor bepaalde beleidsterreinen. De overige inkomsten betreffen rente en dividenden, inkomsten uit grondexploitatie, gemeentelijke heffingen en belastingen, etc. Voor een goed beeld van waaruit we 'vertrekken' is ons huidige financieel meerjarenperspectief van de Programmabegroting 2012-2015 geactualiseerd om zo een juist beeld te krijgen van de geraamde tekorten. Vervolgens gaan we in op de financiële positie van onze gemeente.

2.1 Financiële bandbreedte

Uitgangspunt voor de financiële bandbreedte 2013-2016 vormt de Programmabegroting 2012-2015, inclusief amendementen, zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 2 november 2011 en het raadsbesluit van 22 december 2011 " Sluitende begroting 2012 inclusief septembercirculaire". In de termijn, die verstreken is, na het op- en vaststellen van de begroting, zijn diverse externe en interne factoren van invloed geweest op het toen vastgestelde meerjarenperspectief. Hiermee rekening houdend resulteert het onderstaande overzicht.

Financiële bandbreedte

	2012	2013	2014	2015	2016
Vastgestelde begroting 2012	45.522	-61.751	-650.860	-1.171.303	-1.171.303
Septembercirculaire incl. dekkingsplan (raadsbesluit december 2011)					
Effect septembercirculaire Gemeentefonds	-395.568	-116.543	173.084	-94.707	-94.707
Taakstelling personeelsbeleid	70.000	70.000	70.000	70.000	70.000
Verlaging prijscompensatie	141.000	141.000	141.000	141.000	141.000
openbare verlichting					
- Effect uitstel investeringen	200.000				
- Budget beleid- en beheersplan	-30.000				
- Vervallen energiebesparing	-30.000				
	954	**32.706**	**-266.776**	**-1.055.010**	**-1.055.010**
December circulaire gemeentefonds					
Bruto september circulaire	-27.543.601	-27.256.046	-27.206.477	-26.288.323	-26.755.208
Herrekening december circulaire (basis rek 2011)	27.720.403	27.378.909	27.328.363	26.407.531	26.874.513
Saldo financiële bandbreedte na december circulaire **Te transporteren**	**177.756**	**155.569**	**-144.890**	**-935.802**	**-935.705**

	2012	2013	2014	2015	2016
Saldo financiële bandbreedte na december circulaire	**177.756**	**155.569**	**-144.890**	**-935.802**	**-935.705**
Transport					
Budgettoename Onkruidbestrijding		-115.000	-115.000	-115.000	-115.000
Dekking toename via rioolheffing		115.000	115.000	115.000	115.000
Sociale werkvoorziening	354.528	445.133	594.782	622.504	-70.000
Parkeervergunning personeel		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Bijdrage RIEC		-12.500	-12.500	-12.500	-12.500
Veiligheidsmonitor		-26.000		-26.000	
Monumentenbeleid	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
Autonome ontwikkelingen:					
Prijsstijgingen 1,75%		-333.000	-333.000	-333.000	-333.000
Opbrengst OZB 1,75 %		98.000	98.000	98.000	98.000
Overige opbrengsten 1,75%		95.000	95.000	95.000	95.000
	524.284	**399.202**	**274.392**	**-514.798**	-1.181.205
Structureel effect jaarrekening 2011	109.000	109.000	109.000	109.000	109.000
Financiële bandbreedte 2012-2016	**633.284**	**508.202**	**383.392**	**-405.798**	**-1.072.205**
Extra bezuinigingen rijk/korting algemene uitkering	-296.000	-1.012.000	-2.225.000	-2.190.000	-2.209.000
Financiële bandbreedte 2012-2016 (incl. extra bezuiniging)	**337.284**	**-503.798**	**-1.841.608**	**-2.595.798**	**-3.281.205**

Toelichting:

- **Budgettoename Onkruidbestrijding/Dekking toename via rioolheffing:**
  Bij de vaststelling van het Onkruidbestrijdingsplan 2010-2014 heeft de gemeenteraad ingestemd met een structurele budgettoename tot € 150.000 per jaar, vanaf 2013. De huidige kosten voor onkruidbestrijding (budget 2012: € 35.000) zijn reeds ten laste gebracht van de brede rioolheffing. De geraamde noodzakelijke budgettoename in 2013 van € 115.000 kan ook ten laste worden gebracht van de rioolheffing vanaf 2013 en worden bekostigd vanuit de verbrede rioolheffing vanaf 2013.

- **Sociale werkvoorziening**
  In het kader van de rijksbezuinigingen op de sociale werkvoorziening heeft het bestuur van Ergon een bezuinigingsplan vastgesteld waardoor het exploitatietekort van het schap wordt teruggebracht tot jaarlijks € 1 miljoen. Voor Valkenswaard is dit ongeveer € 70.000 vanaf 2015. Tot en met 2014 moet de uitvoering voor Valkenswaard budgettair neutraal verlopen. Het financiële effect van dit bezuinigingsplan is in het bovenstaande overzicht verwerkt.

- **Parkeervergunning personeel**
  Besloten is parkeervergunningen aan het personeel beschikbaar te stellen voor het Kloosterplein. De hiermee samenhangende kosten bedragen jaarlijks € 15.000.

- **Veiligheidsmonitor**
  Voor 2009 en 2011 werd de veiligheidsmonitor gesubsidieerd door de Provincie en de politie. Deze subsidie vervalt. Dat betekent dat de gemeente de monitor zelf dient te financieren. In 2013 en 2015 heeft dat een lastenverzwaring tot gevolg van € 26.000.

- **Bijdrage RIEC**
  Eén van de instrumenten die ten behoeve van de aanpak van de georganiseerde misdaad is ingezet is het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Zuidoost-Brabant (RIEC). Vanaf 2013 dient er financieel bijgedragen te worden door alle partners van het RIEC. Voor 2013 en verder betekent dit een structurele kostenpost van € 12.500.

- **Monumentenbeleid**
  De met de uitvoering van het monumentenbeleid samenhangende kosten van € 8.000 vanaf 2012 zijn verwerkt in het bovenstaande overzicht.

- **Extra bezuinigingen rijk/korting algemene uitkering**
  Bovenop de € 18 miljard bezuinigingen waarover al besloten is in deze kabinetsperiode 2011-2015 worden zal er extra moeten worden bezuinigd. Het effect voor het Gemeentefonds is niet eenduidig te beantwoorden. Dit is onder meer afhankelijk van:

  - De daadwerkelijke omvang van de ombuigingen,
  - het tempo waarin ze worden doorgevoerd, en of;
  - ze terugslaan op het gemeentefonds.

  De effecten zullen op zijn vroegst in de zogenaamde meicirculaire 2012 bekend worden gemaakt. Om toch rekening te houden met het effect van deze extra bezuinigingen gaan we uit van berekeningsmethode zoals gehanteerd bij de bezuinigen van € 18 miljard. In voornoemd pakket van € 18 miljard bleek dat 50% terugsloeg op het gemeentefonds. Als dit tevens van toepassing is op het pakket waar nu over gesproken wordt, geldt bij een ombuiging van € 9 miljard dat € 4,5 miljard zijn effect heeft op het gemeentefonds. Gemeenten betalen hier circa 17 a 18% van, ofwel ± € 790 miljoen. Het worst case scenario spreekt zelfs over een bezuiniging van € 16 miljard. Dat komt doordat bij bezuinigingen ook de inkomsten teruglopen. Van dit bedrag betalen gemeenten € 1,4 miljard. Rekening houdend met de geldende normeringsystematiek is het financiële effect van deze extra bezuinigingsoperatie in het bovenstaande overzicht vertaald.

  In het kader van de bezuinigingsoperatie door het rijk werd ook gesproken over het bevriezen van de ambtenarensalarissen. Behoudens de voor het begrotingsjaar 2012 afgesloten cao resulterend in 2% loonkostenstijging is er daarom voor de komende jaren (vanaf 2013) uitgegaan van een nul-scenario.

- **Prijsstijgingen uitgaven**
  Voor de prijsstijging hanteren wij de indicator 'Prijsmutatie overheidsconsumptie –netto materiële consumptie (goederen en diensten)' zoals die periodiek door het CPB wordt verstrekt. Voor 2013 bedraagt deze 1,75%

  Het prijsgevoelig budget van onze begroting is circa € 19 miljoen. Als compensatie voor prijsstijging wordt daarom € 333.000 geraamd.

- **Inflatiecorrectie inkomsten (opbrengst OZB en overige opbrengsten)**
  Om een sluitende begroting te krijgen moet de compensatie aan de inkomstenkant minimaal gelijk zijn aan de compensatie aan de uitgavenkant. Wij hebben voor de inkomsten afkomstig van onze burgers en bedrijven de 'Prijsmutatie van overheidsconsumptie' voor 2013 ad 1,75% als indicator gebruikt.

  De belangrijkste inkomsten bronnen zijn OZB € 5.6 miljoen en Overige opbrengsten € 5,4 miljoen (parkeren € 1.176.000 en overige opbrengsten zoals o.a. huren, pachten, zwemgelden en lesgelden € 4.224.000). De hiermee samenhangende inflatiecorrectie bedraagt € 98.000 respectievelijk € 95.000.

- Het structurele effect jaarrekening 2011 is als volgt samengesteld:

Structureel effect jaarrekening 2011	Voordeel
Aanpassing huur paardenweien en verhuur snippergroen	€ 27.000
Aanpassing pachtprijzen door voorschriften ministerie LNV	€ 25.000
Leerlingenvervoer. Het nieuwe contract brengt extra kosten met zich mee	-/- € 69.000
De jaarlijkse vergoeding OMO voor decentralisatie huisvesting is opnieuw geïndexeerd.	€ 78.000
CMD Door de teruggang van het aantal leerlingen zijn er minder docenturen nodig. Daardoor zijn er ook minder lesgelden ontvangen	€ 79.000 -/- € 31.000
Aanpassing van de verhuur standplaatsen kermis	€ 18.000
Het aantal aanvragen huishoudelijke hulp is hoger	-/- € 230.000
Door de herijking mantelzorggelden is minder budget nodig	€ 108.000
Er is minder vraag naar Controle gastouders kinderopvang. Het aantal gastouders neemt ook af	€ 40.000
Er worden minder activiteiten CJG uitgevoerd.	€ 39.000
Er zijn geen subsidies Burgerinitiatieven ter bevordering van gezond leven en gedrag vertrekt	€ 25.000
Per saldo structureel voordeel	**€ 109.000**

Op dit moment spreken we dus over een taakstelling van **€ 3,3 miljoen** over de periode tot en met 2016.

2.2 Financiële positie

Onderstaande overzichten geven de eigen vermogensposities en balanstotalen van de gemeente Valkenswaard weer ten opzichte van de referentiegemeenten in dezelfde grootteklasse[1].

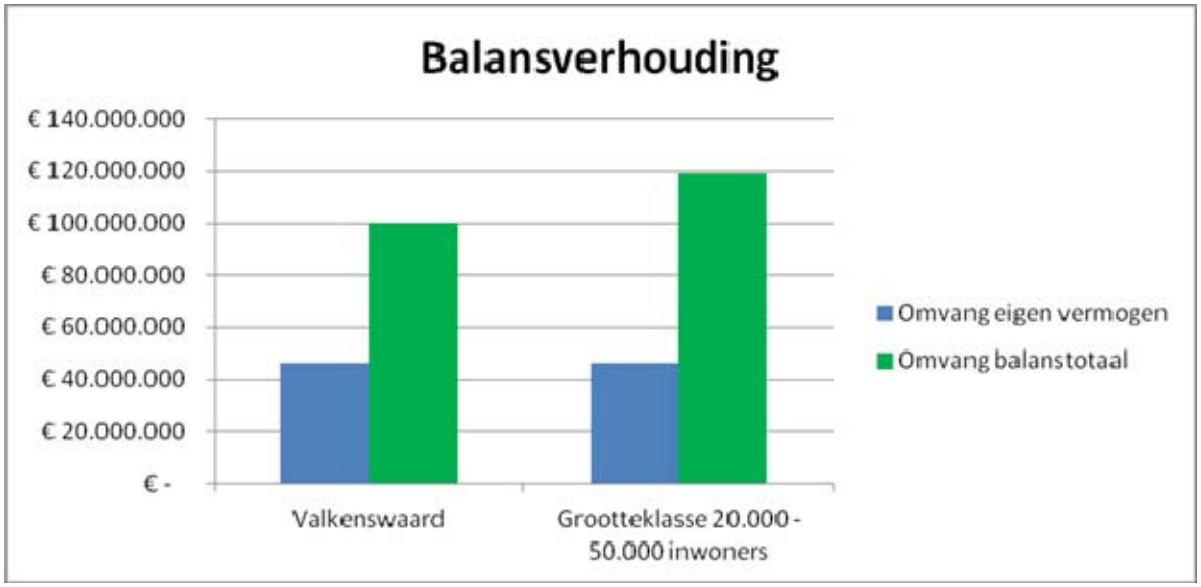

Uit de bovenstaande grafiek blijkt dat verhouding eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal van de gemeente Valkenswaard boven het gemiddelde ligt van de referentiegemeenten. De omvang van het eigen vermogen geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om tekorten en tegenvallers op te vangen zonder direct in de financiële problemen te geraken. Als dit vermogen echter voor een groot deel is beklemd in bestemmingsreserves, is het vermogen nog niet volledig in te zetten voor de afdekking van risico's. Bij de beoordeling van de financiële positie wordt uitgegaan van een maximum percentage beklemd vermogen van 20%.

Per 31 december 2011 is het eigen vermogen als volgt samengesteld (x 1.000):

Algemene reserve	€ 16.600
Resultaat 2011	€ 700
Bestemmingsreserves	€ 14.400
Dekkingsreserves	€ 18.800
Totaal	€ 50.500

Uit de samenstelling blijkt een relatief groot deel van het eigen vermogen beklemd te zijn in dekkingsreserves: 37,2%. Inclusief de bestemmingsreserves is er zelfs sprake van 66% van het eigen vermogen. De aanwezigheid van dekkings- en bestemmingsreserves, zeker in grote hoeveelheden, is niet gunstig. De vraag moeten worden gesteld in hoeverre er feitelijk bestedingsplannen aan de bestemmingsreserves ten grondslag liggen. Bovendien is het vrij besteedbare vermogen relatief laag.

[1] De financiële benchmark is gebaseerd op een aantal basisgegevens. Deze basisgegevens zijn ontleend aan de Iv3 gegevens over 2009.

Conclusie:
Er lijkt sprake te zijn van een optisch gezonde financiële situatie en voldoende financiële middelen om in te zetten voor toekomstige risico's c.q. bezuinigingen. Echter de omvang van de dekkingsreserves is relatief hoog. Om het besteedbaar vermogen vast te stellen adviseren wij de raad:

- Te beoordelen in hoeverre er feitelijk bestedingsplannen aan de reserves ten grondslag liggen. Dit vindt plaats in het kader van de actualisatie van de nota 'Reserves en voorzieningen'.
- Inzicht te krijgen in het weerstandsvermogen, dit wordt onder mee bepaald op basis van een risicoanalyse van de gemeente Valkenswaard, waaruit het risicoprofiel resulteert. Dit vindt plaats in het kader van de actualisatie van de nota 'Risicomanagement'.

3 Voorstellen

In de bij dit deel van de Nota Kaders behorende deel I 'Ontwikkelingen en keuzemogelijkheden' is de meerjarige stand van zaken in beeld gebracht en aangeven hoe de beschikbare middelen ingezet worden voor ontwikkelingen in onze gemeente. Hierbij is tevens een inschatting gemaakt van de effecten van deze ontwikkelingen op het huidige beleid. Per thema is inzicht gegeven in mogelijke ontwikkelscenario's. Op basis van deze scenario's en rekening houdend met de vastgestelde toekomstvisie en coalitieakkoord heeft het college keuzes gemaakt in de te nemen maatregelen c.q. voorkeurscenario's.

Hierbij merken wij op dat de meeste bedragen een indicatief karakter hebben (aangegeven met een 'x') en slechts tot doel inzicht te geven in de bedragen die omgaan binnen de gemeentebegroting, zodat een beeld ontstaat waar mogelijke bezuinigingen gevonden kunnen worden. De uiteindelijke keuzes zullen door de raad gemaakt moeten worden. De Nota Kaders vormt dus een eerste, maar wel belangrijke, stap op weg naar een financieel gezonde gemeente Valkenswaard.

Beoordelingscriteria

Bij de te maken is keuzes met betrekking tot het voorkeursscenario heeft het college naast de omvang van de taakstelling die voorkomt uit de financiële bandbreedte, de volgende criteria gehanteerd:

- Toekomstvisie:
  De toekomstvisie geeft de gewenste ontwikkelingsrichting van de gemeente Valkenswaard aan. Deze visie biedt achtergrondinformatie bij het maken van meerjarige beleidskeuzes. Dit betekent dat Valkenswaard in 2030:
  - optimaal gebruik maakt van het economische potentieel van Brainport;
  - een aantrekkelijk vestigingsklimaat heeft voor zowel ondernemers als (jonge) gezinnen;
  - een rijk sociaal-cultureel leven heeft.

  Per beleidskeuze kan gekeken worden op welke wijze deze invulling geeft aan de realisatie van de toekomstvisie: In hoeverre ligt de te nemen maatregel in lijn met het wensbeeld uit de toekomstvisie

- Coalitieprogramma 2010-2014 Zonder snoei, minder bloei:
  Het coalitieprogramma is gericht op het behouden van Valkenswaard als een mooie gemeente met een rijk sociaal cultureel leven, schitterende natuur en met creatieve mensen. De inkomsten zullen echter behoorlijk dalen. Dat betekent dat met minder geld en door doelmatig en efficiënt weken het niveau behouden moet blijven. Bij de te maken afwegingen wordt rekening gehouden met de in het in coalitieprogramma opgenomen doelstellingen: in hoeverre ligt de te nemen maatregel in lijn ligt met het coalitieprogramma?

- Impact op burgers:
  Het algemene uitgangspunt is dat de genomen maatregel geen impact heeft op de burger. Zo wordt er uitgegaan dat de lokale lastendruk van de burger niet toeneemt door het nemen van de maatregelen. De impact op burgers moet breed gezien worden. Zo zou efficiëntere bedrijfsvoering geen invloed hoeven te hebben op de burger, terwijl het wegvallen van activiteiten of voorzieningen een zeer grote impact heeft.

- Alternatief (voorzieningen)aanbod:
  Voor diverse maatregelen/activiteiten kunnen in de regio alternatieven beschikbaar zijn waar de burgers gebruik van kunnen maken. Nagegaan wordt in hoeverre er sprake is van een alternatief aanbod voor de activiteit waar een scenario voor wordt voorgesteld?

- Financiële omvang:
  De omvang van de mogelijke financiële consequentie is mede bepalend voor de waardering.

- Invloed van de gemeente:
  Hierbij gaat het om de mate van invloed die de gemeente wenst te hebben ten aanzien van het uitvoeren van activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan de toenemende zelfwerkzaamheid van de burger, veranderende behoeftes en nieuwe rol van de overheid.

- Haalbaarheid:
  De haalbaarheid heeft met name betrekking op de doorzettingsmacht van de gemeente in relatie tot afhankelijkheid van derden.

- Wettelijke taak:
  Hierbij betekent een negatieve beoordeling dat geen sprake is van een wettelijke taak en een plus dat er wel sprake is van een wettelijke taak.

Maatregelen en voorkeursscenario's college

De financiële bandbreedte sluit met een bedrag taakstelling van € 3,3 miljoen over de periode tot en met 2016. Dit bedrag is als volgt samengesteld (x € 1.000):

Omschrijving (- is last/+ is baat)	2012	2013	2014	2015	2016
I. Financiële bandbreedte 2012-2016	€ 633	€ 508	€ 383	-€ 406	-€ 1.072
II. Extra bezuinigingen rijk	-€ 296	-€ 1.012	-€ 2.225	-€ 2.190	-€ 2.209
III. Financiële bandbreedte 2012-2016 (incl. extra bezuiniging)	€ 337	- € 504	-€ 1.842	-€ 2.596	-€ 3.281

Omdat de extra bezuinigingen van het rijk en de consequenties daarvan voor de algemene uitkering nog onzeker zijn heeft het college in eerste instantie maatregelen voorgesteld die invulling geven aan de bezuinigingstaakstelling van € 1,1 miljoen, exclusief de extra bezuiniging van rijk (zie I). Dit betreft de in het volgende overzicht opgenomen maatregelen voor een totaalbedrag van € 1.271.000, gerubriceerd naar de in de raadsinformatiebrief van 4 oktober 2011 genoemde thema's. **Nadrukkelijk verwijzen wij u naar deel I 'Ontwikkelingen en keuzemogelijkheden' van de Nota Kaders waar uitgebreid is toegelicht wat beoogd wordt met de gemaakte keuzes. In kolom 'TL' is het paginanummer opgenomen waar u deze toelichting kunt vinden.**

Consequentie/maatregel (- is last/+ is baat)	TL	Scenario's	Financiële consequentie	
Projectleiders/projectmatig werken	39	Intern invullen projectleiders/verbeteren PMW	x	€ 150.000
Uitbesteden projecten beheer openbare ruimte	40	Uitbesteden + reductie formatie	x	€ 580.000
Invoeren van de meest geschikte en efficiënte wijze van gymvervoer	41	Afschaffing vergoeding gymvervoer RKSB De Vlaswiek		€ 25.000
Digitalisering inkomende en uitgaande facturen	42	Digitalisering inkomende en uitgaande facturen	x	€ 20.000
Samenwerking realiseren voor en/of uitbesteden van administratieve taken	43	Administratieve taken in A2 samenwerking uitvoeren	x	€ 50.000
Totaal Financiële consequentie Efficiency en Bedrijfsvoering				**€ 825.000**
Onderzoek naar de positionering van de CMD	45	Samenwerking met de partners in de Hofnar	x	€ 150.000
Totaal Financiële consequentie Gedeelde verantwoordelijkheid				**€ 150.000**
Vergroten van het bestedingspotentieel door het werven van extra subsidies	50	Werven van subsidies	x	€ 100.000
Totaal Financiële consequentie Inkomsten				**€ 100.000**
Door dalende leerlingenaantallen is de vergoeding voor onderhoud naar beneden bijgesteld, dit als onderdeel van de actualisatie van de decentralisatieovereenkomst onderwijs.	52	Het daarmee samenhangende financiële effect bedraagt € 60.000		€ 60.000
Totaal Financiële consequentie Investeringen en Projecten				**€ 60.000**
Te transporteren				**€ 1.135.000**

Consequentie/maatregel (- is last/+ is baat)	TL	Scenario's	Financiële consequentie	
Transport				**€ 1.135.000**
Nemen van transformatiemaatregelen in de Hofnar	55	Nemen van transformatiemaatregelen De Hofnar	x	€ 55.000
Nemen van functionele en technische maatregelen in sportaccommodaties	58	Verhoging huurtarieven buitensportvelden (uitgaande van gelijk gebruik van de betreffende voorzieningen)	x	€ 23.000
Maatregelen in welzijnshuisvesting: indekken welzijnsaccommodaties en /of afstoten van verenigingsgebonden accommodaties	60	Nemen van maatregelen in welzijnshuisvesting (indikken en afstoten)	x	€ 13.000
Totaal Financiële consequentie Maatschappelijk vastgoed				**€ 91.000**
De A2-samenwerking biedt de mogelijkheden om gezamenlijke keuzes te maken in de aanschaf van applicatie en hierbij behorende applicatiebeheer	65	Applicatiebeheer uitbesteden	x	€ 45.000
Totaal Financiële consequentie Samenwerking				**€ 45.000**
Mogelijke dekking bestaand tekort (A)				**€ 1.271.000**

Indien rekening wordt gehouden met de extra bezuinigingen van het rijk (zie II) resulteert een bezuinigingstaakstelling van ruim € 3,3 miljoen (zie III). Naast de hierboven opgenomen maatregelen en scenario's worden door het college de volgende aanvullende voorstellen gedaan, voor een totaalbedrag van € 1.665.000:

Consequentie/maatregel (- is last/+ is baat)	TL	Scenario's	Financiële consequentie	
Standaardisering processen VTH	41	Standaardisering	x	€ 35.000
Creëren van een flexibele schil om gewenste dienstverlening te realiseren.	42	Creëren van flexibele schil	x	€ 20.000
Uitbesteden van catering en reproactiviteiten aan Ergon of marktpartij	43	Catering en reproactiviteiten uitbesteden	X	€ 30.000
Totaal Financiële consequentie Efficiency en Bedrijfsvoering				**€ 85.000**
Te transporteren				**€ 85.000**

Consequentie/maatregel (- is last/+ is baat)	TL	Scenario's		Financiële consequentie
Transport				**€ 85.000**
Verbeteren van de efficiency door de uitvoering van de Kanteling	48	Door de 'bewezen' efficiencywinst kan de bezuiniging, die in voorgaande jaren latent aanwezig was maar vanwege onzeker factoren achterwege werd gelaten, nu ook daadwerkelijk structureel worden ingeboekt.		€ 415.000
Aanvragen jeugd en jongerenwerk	48	Er zijn structureel minder subsidieaanvragen jeugd en jongerenwerk		€ 113.000
Totaal Financiële consequentie Gedeelde verantwoordelijkheid				**€ 528.000**
OZB te laten stijgen met het berekende voordeel op de afvalstoffenheffing van € 180.000	51	OZB laten stijgen met voordeel afvalstoffenheffing		€ 180.000
Totaal Financiële consequentie Inkomsten				**€ 180.000**
Aanpassen nieuwbouw gemeentewerf/kazerne	52	Versoberen werf met handhaving van quickteam	x	€ 100.000
Extra afschrijvingen investeringen met maatschappelijke nut	53	Extra afschrijven t.l.v. algemene reserve		€ 351.000
Totaal Financiële consequentie Investeringen en Projecten				**€ 451.000**
Maatregelen in onderwijshuisvesting en opvang (maken van huurafspraken voor medegebruik van leegstaande lokalen en samenwerking/fusies)	54	Huurtarieven medegebruik lokalen peuterspeelzalen en buitenschoolse opvang	x	€ 40.000
	54	Vervangen dure en externe locaties	x	€ 56.000
Nemen van functionele en technische maatregelen in sportaccommodaties	55	Nieuwbouw Sporthal Amundsen én afstoten van gymzalen, verhoging huurtarieven en maatschappelijke ondernemerschap	x	€ 65.000
Totaal Financiële consequentie Maatschappelijk vastgoed				**€ 161.000**
De inhoud van de relatie met het SRE overwegen	62	De jaarlijkse bijdrage aan contributie bedraagt € 550.000. Wat de financiële effecten zijn van het afschaffen van de WGR-plus op de bijdrage die Valkenswaard tot nu levert is nog onduidelijk. Vooralsnog gaan we uit van een te behalen structureel voordeel vanaf 2014.	x	€ 200.000
Realiseren van een gezamenlijk callcenter en website in A2-verband	63	Realiseren van een gezamenlijke website en callcenter	x	€ 30.000
Regionalisering van de inkoopfunctie	64	(Deels) regionalisering van de inkoopfunctie	x	€ 20.000
Totaal Financiële consequentie Samenwerking				**€ 250.000**
Mogelijke dekking bezuinigingen rijk (B)				**€ 1.655.000**

De daadwerkelijke invulling en noodzaak van de te nemen maatregelen is uiteraard afhankelijk van het effect van deze extra bezuinigingen op het gemeentefonds.

Recapitulerend levert dit op:

Financiële bandbreedte 2012-2016 (incl. extra bezuiniging)		€ **3.281.000**
(Mogelijke) dekking bestaand tekort (A)	€ 1.271.000	
(Mogelijke) dekking bezuinigingen rijk (B)	€ 1.655.000	
		€ **2.926.000**
Resterend mogelijk tekort 2016		**€ 355.000**

Effect op vermogenspositie

De volgende maatregelen en voorstellen hebben ook effect op de vermogenspositie van de gemeente Valkenswaard:

Uitbesteden projecten beheer openbare ruimte:
Met ‘ beheer op orde’ is een totale investering noodzakelijk van € 1.350.000. Deze investeringskosten worden gedekt uit de algemene reserve.

Investeringen met maatschappelijke nut:
Ultimo 2011 bedraagt de boekwaarde van de investeringen met een maatschappelijke nut circa € 4,8 miljoen. Een structurele besparing van € 351.000 kan worden gerealiseerd als het bedrag van € 4,8 ten laste van de algemene reserve wordt gebracht.

Realisatie ambities

De keuzes die in de Nota Kaders gemaakt moeten worden resulteren in een begroting die sluit, ook in meerjarenperspectief. Zoals in het vorige hoofdstuk is weergegeven kiest het college in haar voorstellen onder meer voor het nemen van maatregelen in de eigen organisatie. Ook wordt ingezet op samenwerking met andere gemeenten, het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen. Door de bezuinigingen is immers minder geld beschikbaar, waardoor samenwerking noodzakelijk is. Ondanks deze bezuinigingen houdt het college haar ambities overeind. Hierbij is de Toekomstvisie van de gemeente Valkenswaard richtinggevend. Om de ambities uit het coalitieprogramma te kunnen realiseren is aan de hand van swot analyses per portefeuille duidelijk gemaakt welke impulsen noodzakelijk zijn om de nodige stappen te zetten.

Openbare werken
Onze ambitie is om de kwaliteit en continuïteit van onze dienstverlening in de openbare ruimte te waarborgen en efficiënter te maken. Hiervoor is het noodzakelijk om op korte termijn een impuls te geven aan ‘beheer op orde’ en de modernisering van de werkwijze met betrekking tot werkzaamheden in de openbare ruimte. De hiermee samenhangende investering bedraagt € 1,3 miljoen. Voorstel is dit ten laste van de algemene reserve te brengen in 4 jaarschijven 2012 tot en met 2015). Dit leidt tot een structurele besparing van circa € 580.000 per jaar met ingang van 2016. Deze besparing is opgenomen in onze voorstellen op pagina 12.

Verkeer en ruimtelijke ontwikkeling

In het rekenkamerrapport Europalaan is het structureel verankeren van projectmatig werken als advies opgenomen. Dit advies is door ons college en uw raad overgenomen. Met de overgang naar projectmatig werken willen wij op termijn een structurele besparing realiseren. Daarbij is het van belang is dat geïnvesteerd wordt in deskundigheid op het gebied van projectmanagement/ projectmatig werken binnen de gemeentelijke organisatie. Met behulp van deze deskundigheid willen wij organisatiebreed projectmatig werken verder implementeren en borgen. Zonder deze deskundigheid wordt het lastig om structureel te komen tot de noodzakelijke verbeterslag in de planning en beheersing van activiteiten Deze noodzaak wordt verstrekt door de majeure projecten op het gebied van met name verkeer en ruimtelijke ontwikkeling. Deze projecten, zoals N69, zijn van 'levensbelang' voor Valkenswaard en vragen om een professionele wijze van projectmanagement. Gelet ook op rapport Europalaan moeten we verder investeren in het adequaat sturen en beheersen van deze projecten. De dekking vindt aanvankelijk plaats uit de in de jaarrekening 2011 opgenomen voorziening 'doorontwikkeling bedrijfsvoering'. Daarna via de projecten. Zoals aangegeven in de voostellen zal projectmatig werken leiden tot een structurele besparing.

Economische zaken

De lokale economie (bedrijven, winkels, horeca) is belangrijk voor de draagkracht en de levendigheid van Valkenswaard. Dit noodzaakt om te investeren in het versterken van de dienstverlening aan de lokale economie/bedrijven door het inrichten van accountmanagement (loket), het verbeteren van het vestigingsklimaat en het versterken van de verbinding economie, onderwijs, arbeidsmarkt (triple helix). Tijdelijke impuls vanaf 2013 ten laste van middelen coalitieprogramma.

Toerisme en recreatie

Dit is een van de pijlers van de Toekomstvisie en een belangrijke troef en toegevoegde waarde van Valkenswaard binnen de regio/Brainport. Investeren in ontwikkelingen zoals Groote Heide en andere toeristische-recreatieve ontwikkelingen is daarom van essentieel belang. Dekking vanaf 2013 vindt plaats ten laste van de middelen coalitieprogramma.

Dienstverlening

Burgers stellen steeds meer eisen aan (de kwaliteit, bereikbaarheid, tijdigheid en kosten van) de dienstverlening van organisaties. Om in te spelen op deze ontwikkeling is in 2011 het programma dienstverlening vastgesteld waarbij stevig ingezet wordt op digitale dienstverlening. Dat is een noodzakelijke ontwikkeling voor de gemeente, die overigens ook door het rijk wordt geëist en gestimuleerd. Belangrijkste doel daarbij is om de dienstverlening aan de burgers verder te verbeteren, waarbij de gemeente vanaf 2015 hèt loket voor de overheid wordt voor burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

De gemeente Valkenswaard heeft ervoor gekozen om zoveel mogelijk producten en diensten via het Klant Contact Centrum aan te bieden. Daarvoor is een grote transitie nodig voor zowel management, medewerkers en systemen. Deze ontwikkeling vraagt om een investering vanaf 2012 tot 2015. Dekking ten laste van middelen coalitieprogramma.

Communicatie en voorlichting

Om de ontwikkeling van de Toekomstvisie, de positionering van Valkenswaard, het verder verbeteren van het contact met de burger, het versterken van de strategische communicatie over majeure ontwikkelingen en de inzet van moderne interactie communicatiemiddelen hierbij verder te professionaliseren is een investering nodig. Dekking vanaf medio 2012 ten laste van de middelen coalitieprogramma.

Welzijn

De inwoners van Valkenswaard krijgen steeds meer de mogelijkheid om actief invulling te geven aan aan keuzes die voor hen zelf en voor hun omgeving grote impact hebben. Inmiddels heeft Valkenswaard drie wijkontwikkelingsplannen en een dorpsontwikkelingsplan. Om deze plannen goed tot uitvoer te kunnen brengen, zal op korte termijn een solide structuur in de wijk weggezet moeten worden waardoor de wijk geactiveerd wordt. Hierbij kan gedacht worden aan het goed wegzetten van de rol van de wijkcommissie. Hiervoor is extra capaciteit voor nodig.

Financieel beheer

Doorontwikkeling financieel beheer. In het financieel beheer zijn in de afgelopen tijd stappen gezet. Ontwikkelingen zijn in gang gezet, maar op dit moment constateren we dat deze ontwikkelingen stagneren en/of niet beklijven. Dat leidt tot risico's in de financiële beheersing (betrouwbaarheid en tijdigheid financiële gegevens). Verdere impulsen zijn nodig ten aanzien van de ontwikkeling van medewerkers, systemen en financiële producten. Dekking ten laste van de in de jaarrekening 2011 gevormde voorziening 'doorontwikkeling bedrijfsvoering'.

Onderzoeksgebieden

Om het resterende tekort (€ 355.000) weg te werken en mede gezien de onzekerheid van het genoemde effect van de extra bezuinigingen door het rijk heeft het college een aantal onderzoeksgebieden gedefinieerd. De onderzoeksgebieden zijn:

- A2 samenwerking:
  De samenwerking binnen de A2-gemeenten is vooral gericht op de bedrijfsvoering. Tot nu toe is er sprake van aanloopkosten. De organisatorische en administratieve inrichting van Gemeenschappelijk regeling zal in 2012 de hoogste prioriteit krijgen. Uiteraard is het behalen van efficiencyvoordelen één van de doelstellingen, de omvang daarvan is op dit moment echter nog niet duidelijk. Wij zullen gericht op zoek gaan naar het behalen van de efficiencyvoordelen.
- PM-posten:
  Bij de scenarioanalyse zijn diverse maatregelen/effecten genoemd die een bijdrage kunnen leveren aan het verder verbeteren van de financiële positie c.q. financiële soliditeit van de gemeente Valkenswaard. Deze maatregelen zijn sterk toekomstgericht waardoor de financiële consequenties vooralsnog niet/moeilijk kunnen worden ingeschat. Wij noemen bijvoorbeeld: de digitalisering van de bibliotheek, de heldere positionering van de gemeente Valkenswaard, het benutten van kansen om de economische potentie van Valkenswaard op het gebied van evenementen, toerisme en recreatie te benutten, het herijken van het subsidiebeleid. Wij gaan de genoemde maatregelen in 2013 nader onderzoeken en onderbouwen.

- Bebording:
  In 2013 zal aandacht worden besteed aan het verhogen van de kwaliteit van de bebording in Valkenswaard. Het gaat daarbij niet alleen om fysieke kwaliteit, maar ook om de juiste plaatsing en de noodzaak van de verkeersborden.
  Om een goed inzicht te krijgen in de kwaliteit en noodzaak zal inspectie en controle van de borden plaatsvinden. Dit kan leiden tot een besparing op de met de bebording samenhangende kosten.
- Accommodaties:
  In 2012 is er onderzoek verricht naar het maatschappelijk vastgoed. Doelstelling van dit onderzoek was inzicht te geven in de wijze waarop waardevolle maatschappelijke activiteiten gefaciliteerd kunnen worden met adequate accommodaties die nu en in de toekomst gezond te exploiteren zijn voor de Valkenswaardse gemeenschap. Dit heeft geresulteerd in diverse maatregelen die ook deel uitmaken van deze Nota Kaders. Bij de meeste maatregelen/effecten is nog sprake van een indicatief bedrag (bijvoorbeeld het zwembad, De Dennenberg). Een nadere financiële onderbouwing moet nog plaatsvinden. Deze nader onderbouwing gaan wij in 2013 verzorgen.
- Privatisering:
  Binnen het maatschappelijk vastgoed is privatisering één van de scenario's . Bij de bepaling van de financiële consequenties is als basis gebruikt de in de begroting opgenomen exploitatielast voor de gemeente Valkenswaard. We gaan in feite uit van de 'volledige' verkoop van het maatschappelijk vastgoed. Nader inzicht naar de mogelijke privatisering van een deel van het maatschappelijke vastgoed is één van de onderzoeken die in 2013 zal plaatsvinden.
- Sportbeleidsplan:
  In de beleidsvisie zet de gemeente in op een intensievere deelname aan sport- en beweegactiviteiten door inwoners van Valkenwaard en op een optimale benutting van de sportaccommodaties. Kernwoorden zijn onder meer: samenwerken (onder andere in beheer en exploitatie van sportaccommodaties), maatschappelijke ondernemerschap, zelfwerkzaamheid sportverenigingen, kwaliteit van de sportaccommodatie. Mede in het kader van het onderzoek maatschappelijke vastgoed is geconstateerd dat er knelpunten zijn met betrekking tot de bezetting van de sporthallen in Valkenswaard en de noodzaak bestaat om een groot deel van de sportaccommodaties technisch en functioneel te verbeteren. In 2013 zal dit nader onderzocht worden.

Bijlage 1: Kaders/uitgangspunten programmabegroting 2013-2016

Algemeen

De richtinggevende uitspraken en kaders zijn cruciale elementen voor de Programmabegroting voor het jaar 2013 en volgende jaren. Daarnaast zijn er nog vele andere elementen, die een bijdrage leveren.

Op 22 december 2011 is door uw raad besloten de "Toekomstvisie gemeente Valkenswaard" als leidraad te gebruiken bij toekomstige besluitvorming. Dit strategische document vormt het vertrekpunt voor de toekomstige begroting.

Voor de vervaardiging van de Programmabegroting 2013 – 2016 hebben wij de volgende uitgangspunten geformuleerd.

Uitgangspunten 2013

De uitgangspunten voor de Programmabegroting 2013 – 2016 zijn:

- Het (basis)vertrekpunt is de Programmabegroting 2012;
- Het basisuitgangspunt is het Coalitieprogramma 2010 – 2014;
- De (concept)toekomstvisie is het strategisch richtinggevend document;
- Een structureel sluitende meerjarenbegroting (zie hierna);
- In de Programmabegroting 2013 worden geen taakstellende bezuinigingen opgenomen. In het meerjarenperspectief kunnen eventueel wel taakstellende bezuinigingen/opdrachten worden opgenomen;
- De indeling van de programma's en paragrafen is conform de door raad vastgestelde programma- en productindeling en parafenindeling;
- Een programma is gebaseerd op de drie w-vragen: wat willen wij bereiken, wat gaan wij daarvoor doen, wat mag het kosten?;
- Ter onderbouwing worden indicatoren vermeld (art. 2, lid 3, Financiële Beheers- verordening);
- De doelstellingen en beoogd maatschappelijke effecten uit strategische beleidsdocumenten met een meerjarig karakter, vastgesteld door de raad, worden in ieder geval opgesomd bij de programma's (1e w-vraag);
- Indien mogelijk wordt een aanvang gemaakt met het integreren – op hoofdlijnen – van de doelstellingen en beoogd maatschappelijke effecten van het bestaande beleid (1e w-vraag);
- Het SMART-principe wordt gehanteerd bij de uitwerking van een programma en product;
- Er wordt slechts voor het begrotingsjaar een inschatting gemaakt van de te verwachten loon- en prijsstijgingen met daartegenover indexering van de tarieven, belastingen en accres in de algemene uitkering. In de meerjarenramingen worden geen loon- en prijsstijgingen geraamd, niet in de lasten en niet in de baten.
- Door de ontschotting biedt de algemene uitkering meer beleidsvrijheid. De besteding van de algemene uitkering kan, binnen de wettelijke marges, zelf worden bepaald (zoals de WMO).

Voor de ***bestemmingsheffingen*** hanteert de gemeente 100% kostendekkendheid als uitgangspunt. De exacte tarieven en voorwaarden voor alle belastingen en heffingen worden jaarlijks bij verordening bepaald.

Rente:

- Met ingang van de begroting 2012 is gekozen voor de methode van ***rekenrente*** en wordt niet meer gewerkt met bespaarde rente. De rekenrente wordt gebaseerd op het gemiddelde van:
    - de marktrente (= het gepubliceerde tarief voor een 10-jaars fixed lening bij de Bank Nederlandse Gemeenten) op het moment van samenstellen van de Nota Kaders;
    - de feitelijke rentedruk (= gemiddeld gewogen rentepercentage van de eigen opgenomen geldleningen).

  Deze rekenrente wordt jaarlijks berekend en is van toepassing in deze begroting en de meerjarenbegrotingen voor de komende drie jaren. Voor 2013 is deze bepaald op gemiddelde van marktrente 3,29 % en rentedruk 4,03 %. Afgrond is naar boven op halve procenten is dat 4%.
- Op de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen wordt geen rente bijgeschreven, behalve als daar afspraken over zijn gemaakt.
- De rente over de berekende buffer van de algemene reserve komt ten gunste van de exploitatie en kan voor structurele doeleinden worden ingezet.
- Alle overige rente komt ten gunste van de exploitatie met daartegenover een stelpost voor incidentele lasten met en gelijk bedrag.

(Structureel) sluitende begroting

De uiteindelijke doelstelling is een structureel sluitende begroting, op basis van integraal financieel beheer, en een zorgvuldige en integrale afweging tussen bestaand en nieuw beleid via een jaarlijkse prioriteitendiscussie binnen de Nota Kaders Begroting (zie Coalitieprogramma 2010 – 2014, item 8 'Financiën').

Begrotingstoets

De Programmabegroting wordt onderworpen aan de gebruikelijke begrotingstoets, waarbij rekening gehouden wordt met het Gemeenschappelijk Toezichtskader, dat tot stand is gekomen in het Inter Provinciaal Overleg (IPO).

De provinciale richtlijnen, in relatie tot het toezicht door de economische situatie, zijn:

1. Wanneer de begroting reëel sluitend is volgt repressief toezicht. De uitkomsten van de meerjarenramingen zijn voor de vorm van begrotingstoezicht voor het jaar 2013 dan niet meer van belang. Met andere woorden er wordt niet getoetst op duurzaam financieel evenwicht.
2. Wanneer de begroting niet reëel sluitend is, geldt preventief toezicht, tenzij (uiterlijk) het laatste jaar van de meerjarenraming reëel in evenwicht is. Het in evenwicht brengen van de meerjarenraming door middel van (stelpost) taakstellende/richtinggevende bezuinigingen wordt niet als reëel aangemerkt.
3. Wanneer een tekort ontstaat op de begroting en meerjarenramingen door louter het versnellen van investeringen, is er ook sprake van repressief toezicht. Daarover zijn afspraken gemaakt (GS-dossier 'Aangepast financieel toezicht op gemeenten tijdens de economische crisis').

4. Bij een reëel sluitende begroting van het dienstjaar kunnen de meerjarenramingen eventueel sluitend worden gemaakt met een (stelpost) taakstellende/richtinggevende bezuiniging. Dit is echter facultatief voor de gemeente, omdat dit voor de vorm van begrotingstoezicht voor het jaar 2013 geen invloed heeft. Volgend jaar dient dan de begroting (2014) of uiterlijk de laatste jaarschijf van de meerjarenraming weer sluitend te zijn. De term 'reëel sluitend' wil zeggen dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten.

Het niet vallen onder het repressieve toezicht heeft vergaande consequenties, want dat betekent dat het preventief (vooraf) toezicht gaat gelden. In dat geval moet de begroting door Gedeputeerde Staten (GS) worden goedgekeurd en moeten alle begrotingswijzigingen ter goedkeuring aan GS worden ingezonden. Uitgaven mogen dan pas worden gedaan als de goedkeuring binnen is. Hierbij komt de handelingsvrijheid van de gemeente in het geding.

Rechtmatigheid

Wij zullen zorgdragen dat wij een goedkeurende rechtmatigheidsverklaring blijven behouden hetgeen in relatie staat met de bedrijfsvoering.